

PAGINA 2

'Ik wil het wonder niet kwijt'

PAGINA 5

Jesus Christ Superstar in World Forum Theater

PAGINA 8

Vier Kerst met de Zinzoekers

EN VERDER: We hebben nieuwe Luther nodig ■ Protestanten blazen stoom af ■ Alexander Münninghoff over Russische ziel ■ Communiceren tegen angst

Thema met Kerst: 'Wees niet bang'

Dit nummer van *Kerk in Den Haag* heeft als thema de beroemde zin uit het bijbelverhaal over Jezus' geboorte: 'Wees niet bang, want ik verkondig jullie een blijde boodschap.' Angsten lijken op dit moment de wereld en ook persoonlijke levens te beheersen. Niet nodig, is de diepere betekenis van het kerstevangelie.

Angsten in het kerstverhaal Het kerstverhaal is net een soap. De evangelisten hebben de hoofdpersonen uit het verhaal laten leven met – voor ons herkenbare – angsten of onzekerheden. Welke? Hoe werd ermee omgegaan? Rob van Essen maakt zich een voorstelling. Zie ook: pagina 3 en 5.

Engelen verlichten de Grote Kerk

Tijdens de populaire kerstnachtviering in de Grote Kerk komen dit jaar engelen op bezoek.

Het thema is 'Gevleugelde woorden'. Volgens het bijbelverhaal brengt een engel immers de boodschap: 'Vreest niet'. Het goddelijke licht dat hem omringt, is meer dan sfeerverlichting. Zoals op veel schilderijen te zien is, breekt het licht van de Eeuwige door de wolken heen en vormt een wig in de aardse duisternis. Dat licht is voor sommigen onverdraaglijk, maar beschijnt tegelijk het pad naar innerlijke en sociale vrede.

'Haagse engelen' zullen als gastsprekers met gevleugelde, inspirerende woorden de duisternis verdrijven en het mooiste in iedereen laten oplichten. Medewerking verlenen verder het Nationaal Gemengd Jeugdchoor, zingersongwriter Hanneke Laura, hoboïst Peter Le Feber, organist Jan van Wingerden en voorgangers Wietske Verkuyl en Martin Koster. Zin om mee te helpen (inrichten en opruimen kerk)? Mail Irene de Raad, irenederaad@tiscali.nl

DONDERDAG 24 DECEMBER, 22 UUR.

advertenties

JOHAN WASSENAAR
VOETBEDDEN, OP-MAAT EN SCHORREN

Prins Hendrikstraat 132, 2518 HX Den Haag, 070 363 75 19
info@johanwassenaar.nl www.johanwassenaar.nl

Reinoud Schoemaker,
LETSELSCHADE ADVOCaat
Uw letsel mijn zorg
070 - 40 43 34 6
ADVOCaat@REINBOUDSCHOEMAKER.NL
WWW.REINBOUDSCHOEMAKER.NL

Zoontje met hazelip inspireerde Angelle tot modelijn

Angelle Chang: 'Iedereen is perfect omdat iedereen imperfect is'

INTERVIEW Angelle Chang kreeg een 'imperfect' kind, dat haar inspireerde tot het oprichten van een bijzonder modebedrijf. Ze maakt extra mooie kleding, of juist kleding die niet-perfect is. Modellen die 'afwijken' showen de kleren.

Angelle Chang ontwerpt mode met een boodschap: *perfect because of imperfection*.

ANGELLE CHANG (38) LEUNT achteloos op een paspop in haar Haagse atelier. Op de achtergrond zijn haar werknemers druk in de weer met de nieuwe collectie van JOW Fashion, het modemerkt dat het voormalige fotomodel twee jaar geleden lanceerde. Er is internationale belangstelling voor, vanuit Los Angeles,

Hongkong, Parijs en Shanghai. De hippe kleding is gemaakt van kwaliteitsstoffen en geïnspireerd op Nederlandse klederdrachten en motieven. Thuis zal Angelle na een lange dag een vierjarig mannetje in de armen sluiten, dat haar leven ingrijpend veranderde en aan de basis staat van alles wat ze onderneemt. Het is de kleine Jowin,

geboren met een hazelip. Zijn moeder merkte het in eerste instantie niet eens op. 'Dat zie je niet', zegt ze nu. 'Je ziet als moeder alleen je kind. Hij is zo geboren. Dat is al perfect, zoals hij is gemaakt. Ik vind mijn kind perfect, juist omdat het imperfect is.'

Angelle bouwde met haar visie de fundamenten onder JOW Fashion, genoemd naar haar zoontje en met *perfect because of imperfection* als motto. Juist in de modewereld, met haar haast griezelige drang naar perfectie, is deze boodschap volgens Angelle op zijn plaats.

Sommige kleding krijgt met opzet een scheve kraag

'We zijn allemaal perfect omdat we imperfect zijn. Het is belangrijk dat we zien hoe mooi mensen ook van binnen zijn.' JOW Fashion organiseert modeshows en fotoshoots met 'imperfecte' modellen en ook in de kleding keert het niet-volmaakte terug. Zo geeft Angelle sommige kledingstukken met opzet een scheve kraag.

Afschuw

Op haar zestiende werd Angelle Chang van de straat geplukt om model te worden. 'Ik kwam al vroeg in een competitieve omgeving. Je wilt ook mager zijn, anders pas je die kleren niet.' Rond haar achttiende vonden Angelles

Lees verder op pagina 2

Jezus: 'Geef mij even de tijd om hier thuis te raken'

WAAR IK NU TOCH TERECHT BEN gekomen! Geen schaapjes op het behang, maar *real life*. Geen kinderkoor met zilveren stemmen dat 'de herder-tjes lagen bij nacht' zingt, maar een stelletje schorriemorrie. Begonnen mij gelijk op te hemelen, want ze hadden daar buiten het licht gezien. Jozef en Maria zijn één en al oor. Als moeder maar niet vergeet mij straks de borst te geven, want van bewondering kan ik

niet leven. 'Hij is de messias', vertellen ze. Wat mij betreft hoeven ze dat niet van de daken te toeteren, want dat genereert kritiekloze fans en dreigt-weets. Geef mij asjeblieft even de tijd om thuis te raken in deze wereld en met mijn vragen en die van anderen te leren leven. Ik ben niet in de wieg gelegd om een koningskind te zijn. Weet je wat Jozef zei? 'Hij is wel niet mijn zoon, maar wel een echte mensenzoon!'

Maria: 'Zwanger worden is iets wat je overkomt'

ONBEDOELD ZWANGER NOEMEN ZE het tegenwoordig. Maar bedoeld of niet, hoe dan ook is zwanger worden iets wat je overkomt. Ik heb vriendinnen die graag een kind zouden hebben, maar zwanger worden ho maar. Als je er wat dieper over nadent is elke geboorte een wonder. 'Je bent begnadigd', zei een engel. 'Leg dat maar eens aan Jozef uit', dacht ik toen. Om over de familie in Nazareth maar te

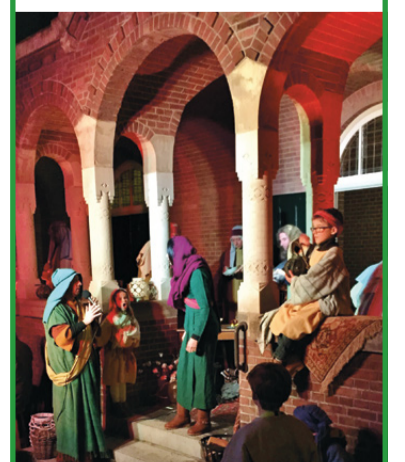
zwijgen. De Heilige Geest, kracht van de Allerhoogste? Het kereltje zal het er nog knap lastig mee krijgen. Ik hoor het al: 'Die Jezus? Een onecht kind!' Ben trouwens niet van plan me daarover te gaan opwinden. Zo'n mooi mensje, waarachtig mijn vlees en bloed. Wie aan hem komt, komt aan mij. Kijk toch eens in die oogjes, die drinken het leven in. God alle-machtig!

Kerstwandeltheater door Scheveningen

Scheveningen beleeft weer een 'kerstwandeltheater'. Bezoekers trekken anderhalf uur het dorp door en zien op vijf plaatsen scènes uit het kerstverhaal. Vorig jaar trok het wandeltheater vele honderden liefhebbers.

Dit jaar is Jozef de centrale figuur. De Ichthuskerk is het startpunt: Jozef krijgt een droom. Dan op naar de Nieuwe Badkapel: Jozef en Maria worden in de herberg begroet. Even verderop liggen de herders met hun schapen in het veld van de kinderboerderij, waar ook enkele engelen verschijnen. In de Antonius Abtkerk ontvangt koning Herodes de wijzen uit het Oosten. Het slot speelt zich af in het Appeltheater, waar Jozef terugblijkt en mijmert.

ZONDAG 20 DECEMBER, 17 UUR.
OPGAVE: GREET KAPPERS, 06 46 26 69 64.

Cursus theologie van invloed op geloof?

'Ik wil het wonder niet kwijt'

INTERVIEW Wat doet de cursus Theologie Voor Geïnteresseerden met Ria en Bob? Kunnen nieuwe inzichten je oude wereldbeeld omver blazen?

BOB VANDENBOSCH WAS TECHNISCH CHEMICUS, zijn partner Ria Stoffels was huisarts. Ze vertellen over hun ervaringen met de cursus Theologie Voor Geïnteresseerden (TVG). Zij: 'Wat we bij de lessen Oude Testament hoorden, kan ik plaatsen. De Wetten, Profeten en Geschriften werden uitvoerig, deskundig en met liefde be-

halen hoor. Ik had daar zo mijn eigen interpretatie van. In de cursus merk ik dat ik bij tekstanalyse niet mee wil met de uitleg of het niet goed snap. Ik wil het wonder niet kwijt, maar misschien moet ik daar toch doorheen. Bang ben ik daar niet voor. Een lans wil ik breken voor de vakken die me eerst taai leken: kerkgeschiedenis en dogmatiek. Daarin klinkt het verhaal van levende gelovige mensen van alle tijden.'

Hij: 'Mijn hele leven ben ik zoekende geweest. Ik voel mij geen christen, maar een unitariër: er is maar één God, denk ik. Ik heb overal op de wereld gewoond en allerlei soorten geloofsgemeenschappen gezien. Ook op de TVG maakte ik kennis met andere inzichten. Dat heeft mijn zoektocht gecompliceerder gemaakt. Wel vind ik het jammer dat op de TVG alleen christelijke denkers

'Ik blijf zoekende'

aan bod komen. Van mij had het lesmateriaal breder gemogen. Ik heb vijf vertalingen van de Koran in mijn boekenkast staan en ben een bewonderaar van Spinoza. Ik geloof in de God van Spinoza: God als iemand die zich bezighoudt met de grote lijn, niet met individuen. Dat geloof is door de cursus niet veranderd.'

Zij: 'Op de TVG komt van alles voorbij: geloof, spiritualiteit, wetenschap, in totaal veertien boeiende vakken. En weten we nu wie God is? Nee.'

Hij: 'Ik ben nog steeds zoekende en ik denk dat ik dat tot het einde zal blijven doen. Maar dat is niet iets wat me bang maakt.'

MARGOT C. BERENDS

Bob Vandenbosch en Ria Stoffels: 'Weten we nu wie God is?'

spoken. Tevens wezen de docenten op tijdsgebonden elementen en stijlfiguren in de oudtestamentische verhalen.

Nu, bij het Nieuwe Testament, vind ik dat lastiger. We spreken over het leven van Jezus, over wat hij de mensen voorhield en leerde, de tekenen die hij deed, zijn dood en opstanding. Als dokter sribbel ik vaak tegen als ik de wonderbare genezingsver-

Ommekeer dankzij een cursus

'Vertrouwen in plaats van geloven, dàt durfde ik wel'

INTERVIEW Johan van Dongen volgde een bevrijdende bijbelcursus over de essentie van de christelijke traditie. Er ging een wereld voor hem open.

JOHAN VAN DONGEN KOMT UIT EEN GEZIN dat eerst lid was van de 'zware' Gereformeerde Gemeente, daarna van de Christelijke Gereformeerde Kerk. 'Vooropgesteld: ik kom uit een eerlijk en liefdevol nest. Onze ouders namen ons mee, twee keer per zondag naar de kerk, daarna naar de zondagschool.

Over ongerijmdheden in de Bijbel zei men: als je die niet begrijpt, dan ligt dat aan jouw beperkte vermogens. Bid maar veel dat je het zult begrijpen. Ik durfde nooit vragen te stellen. Maar ik raakte de kluts kwijt toen Maarten 't Hart boeken schreef over de tegenstrijdigheden in de Bijbel. Ja, als je de Bijbel historiserend leest, klopt er geen bal van. Ik had geen weerwoord.' Van Dongen was lange tijd weg uit de kerk, wel zong hij decennia lang – en nog – in de cantatediensten van de Kloosterkerk. Na zijn pensionering (hij was leerkracht) volgde hij in die kerk de ABC-cursus. Zijn vriend ging mee, hoewel die een atheïstische achtergrond had. Hij liet zich uiteindelijk dopen en

deed belijdenis. Ook voor Van Dongen betekende de cursus een ommekeer.

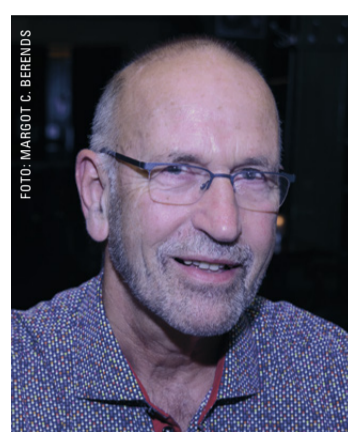
'Mijn hele leven had ik moeite met het woord "geloven". De predikanten van de cursus zeiden: laten we dat woord niet gebruiken, maar het woord "vertrouwen". Dàt durfde ik wel. Ze leerden me de Bijbel zien als een theologieboek, waarin mensen op een zorgvuldige manier over God schrijven. Geen geschiedenisboek of biologieboek. Maar nog

steeds moet ik dat historiserende lezen van vroeger afleren.

Het heeft me moeite en tijd gekost af te komen van het Jezusbeeld, zoals me dat werd voorgeschoteld in kinderbijbels en door mijn omgeving: een zoetsappige vrome figuur in een witte mantel. Ik moest ontdekken dat hij een revolutionair was, die inging tegen de gevestigde orde, die koos voor de zwakke medemens. Nu nog heb ik moeite met de verhalen uit de evangeliën. Als ik ze lees, vervalt ik onmiddellijk weer in oude denkpatronen.' Van Dongens vader worstelde op zijn sterfbed over zijn zonden. De vraag: 'Hoe vind ik

een genadig God', overheerste. Zijn zoon: 'Dat is niet meer belangrijk voor me. Hoewel, soms... heb ik daar toch nog last van.'

MARGOT C. BERENDS

Johan van Dongen: 'Nog steeds moet ik dat historiserende lezen van vroeger afleren.'

advertenties

Van Der Helm
uitvaartzorg

persoonlijke begeleiding bij uitvaarten... van mens tot mens...

070 - 335 03 97 - www.vdhuz.nl

Firma A. H. Kerkhof & Zn
Uitvaartzorg sinds 1892

Dienstverlening op maat door uitvoering van:

- levensbeschouwings- en geloofsgebruiken en individuele wensen

Uitvaartcentra

- Sorghvliet Groot Hertoginnelaan 1
- Waldeck Oude Haagweg 28
- Nootdorp Veenweg 14

of uitvaartcentrum naar uw keuze

Thuisopbaring volgens uw wensen met de juiste zorg en middelen

Groot Hertoginnelaan 227
2517 ET 's-Gravenhage
firma@kerkhof-uitvaartzorg.nl

070 345 16 76
www.kerkhof-uitvaartzorg.nl

Zorgvuldige aandacht en professionaliteit, al vier generaties een familietraditie

Engelen & Spoor
UITVAARTVERZORGING

Gericht naar uw persoonlijke wensen

Verzorgen en hulp bij verzekeringen en deposito's

Diverse uitvaartcentra beschikbaar, o.a. 'Sorghvliet', Groot Hertoginnelaan, 's-Gravenhage

Kantoor
Jan van Nassastraat 110, 's-Gravenhage

Tel. (070) 350 7000
(dag en nacht)

info@engelenenspoor.nl www.engelenenspoor.nl

Angelle Chang

Vervolg van pagina 1

ouders het even mooi geweest en kreeg haar studie sociologie voorrang boven het modellenwerk. Na de studie was het voor Angelle gedaan met het nastreven van de ideale lichaamsmaten. 'Mensen nemen me maar zoals ik ben', zei ze voortaan. 'Maatje 36 in plaats van 34 is ook goed.' Zonder het te beseffen legde ze hiermee, tien jaar voor de geboorte van haar zontje, de basis voor haar latere eigenzinnige kijk op mode, mens en maatschappij. Tot haar vierendertigste stond Angelle voor de camera. Met de geboorte van

Jowin, de zoon van Angelle.

'Ik hoop dat ik kinderen plezier en zelfvertrouwen geef'

Jowin veranderde alles. De mensen staarden naar hem. De pijn van afschuwen en afwijzing maakte dat ze teruggreep op de opleiding tot couturière, die ze tussen de bedrijven door had gevolgd. Ze begon zelf kleding voor haar kind te ontwerpen, volgens het idee: laat de mensen liever naar hem kijken omdat hij er zo leuk uitziet.

Prettig

Vier jaar later begint JOW Fashion wortels te krijgen in de modewereld. Angelle maakt nu ook kleding voor volwassenen, maar de kindercollectie speelt nog steeds de hoofdrol. 'Ik hoop

dat ik kinderen plezier en zelfvertrouwen meegeef. Het is belangrijk om positief en prettig te reageren op een kind, in plaats van negatief en geschrokken.'

De onvoorwaardelijke toewijding aan Jowin verklaart ze met: 'Ik ben een moeder, hè. Het is belangrijk om hoop te hebben en dat je goed doet.' Haar eigen moeder zei: je moet een ander behandelen zoals je zelf behandeld wilt worden. Angelles christelijke opvoeding schemert erin door. 'Alle normen en waarden die ik heb meegekregen. Dingen die je niet moet doen en dingen waar je goed aan doet.'

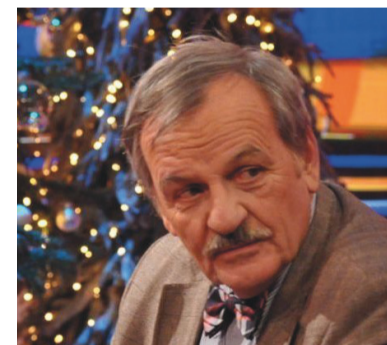
Bijna al haar vriendinnen gaan 's zondags naar de kerk, iets waar Angelle niet aan toekomt. 'Ik werk veel.'

MATTHIJS TERMEER

Alexander Münninghoff over de Russische ziel

Is de Russische mentaliteit werkelijk anders dan de westerse? Bestaat er zoiets als een 'Russische ziel'? Slavist en Ruslandkenner Alexander Münninghoff komt daarover vertellen in de Kloosterkerk, aan de hand van de Russische literatuur en persoonlijke ervaringen uit zijn werkzame tijd in Moskou. Hoe beïnvloedt de Russische ziel hemzelf?

ZONDAG 13 DECEMBER, 17-18 UUR, € 7,50.

Kerk in Den Haag bij u in de buurt?

Wilt u dat KDH in een winkel of op een andere locatie bij u in de buurt komt te liggen? Vraag naar de mogelijkheden: Tel. 06 30 164 820 E-mail: info@kerkindenhaag.nl

advertentie

Faber
uitvaartzorg

Met jarenlange ervaring in uitvaartverzorging, kunnen wij u altijd op een passende wijze bijstaan.

Persoonlijke aandacht en een hoge kwaliteit van dienstverlening staan bij ons hoog in het vaandel.

U kunt altijd vrijblijvend uw uitvaartwensen met ons bespreken.

Ongeacht of en waar u verzekerd bent.

070 - 22 10 579
dag en nacht

www.faberuitvaart.nl info@faberuitvaart.nl 070 - 22 10 579

Jozef: 'Ik voelde mij buiten spel gezet'

Het houdt maar niet op! Mijn leven lang een keurige, thoragetrouwe Jood, maar geen zwever. Toen ik dacht dat een huwelijk er niet meer in zat kwam Mirjam op mijn pad. (Zo blijf ik haar noemen, want met die kerkelijke taal heb ik niet zo veel.) Toen we voor de volkstelling naar Bethlehem moesten, bleek Mirjam zwanger te zijn. Als er niet zo'n hemelse engel in mijn droom verschenen was, had ik het meisje zeker verstoten. Voelde mij toch wel buiten spel gezet. Maar als je eenmaal door de hemel bent aangeraakt, ga je anders naar de wereld kijken. Ik was niet cynisch meer als mensen zeiden dat ze God ervaren hadden. Zoals die herders bijvoorbeeld na de

geboorte van Jehosua. Het meeste indruk maakten de woorden van Simeon en Anna in de tempel. Die vroomheid zou mij vroeger afgeschrikt hebben. Maar het is waar, onze Jehosua is een bijzonder kind. Goddank!

Herodes: 'Ik kan weer niet slapen'

Ik geef het toe, soms kan ik er niet van slapen. Wie in het zadel wil blijven, moet af en toe wat

vaatwerk breken. Vervelend dat ik een van mijn vrouwen en m'n schoonmoeder ook een kopje kleiner moest maken. Ook een paar te ambitieuze zonen uit de weg geruimd. Maar de keizer kon tevreden zijn, rust in de provincie en denarries in de schatkist. Voor de joden bouwde ik die prachtige tempel. Offeren en bidden: houden zij God te vriend en ik hen. Maar toch kan ik weer niet slapen. Komt er vandaag een stel astrologen langs die een ster hebben gezien. Verbaast mij niet, het is in deze uithoek vergeven van ziensers en profeten. Deze lui zoeken de pasgeboren koning van de joden! Dat is linke soep. Of het nu onzin of waarheid is, het verhaal alleen al kan mij de kop kosten.

Is de kerk blij of angstig?

Terug naar de basis, maar niet met de rug naar de wereld

OPINIE Kerst is een 'boodschap van vreugde'. Maar zelfs in de kerk zelf sluipt soms angst binnen. Rob van Essen kijkt terug op een halve eeuw van zoekend pionieren in een soms onbegrepen maatschappij.

Tijdens de naoorlogse jaren bruisde het van initiatieven om mensen voor het geloof en kerk te winnen. 'Jeugd en evangelie' ging de straat op, in het Amsterdamse theater Carré (!) werden 'Open Deurdiensten' gehouden. Op 'Kerk en Wereld' kon je tot Wika (Werker in kerkelijke arbeid) opgeleid worden: mensen die de kloof tussen kerk en wereld moesten overbruggen, een soort kruising tussen evangelist en maatschappelijk werker.

'Als je gelooft mag je toch bijna niks?'

Tegelijk maakten ouders en dominees zich zorgen dat de jeugd 'verwereldlijkte' en waarschuwde de gereformeerde synode tegen bioscoopbezoek en paardans (volksdansen mocht gelukkig wel). Naast de voorhoede die zich 'in de wereld' waagde, waren er velen die het veiliger vonden alles bij het oude te laten. Nieuwe gelovigen waren hartelijk welkom, maar dan wel: 'Ga met ons en doe als wij'.

Toen ik rond mijn zeventiende voor de kerk koos zeiden vrienden: 'Maar als je gelooft mag je toch bijna niks?' En bij openlucht-evangelisatie in het Vondelpark reageerde een boze man: 'De kerk is tegen de arbeiders!' Dat is jaren geleden, maar de aandelen van kerk en geloof zijn sindsdien nog verder in waarde gedaald. Zelfs binnen de kerk ontstond weerstand tegen 'zieltjes winnen'.

Die onzekerheid heeft vanaf de jaren zestig ook te maken met het einde van de verzuiling. Wat vanzelfsprekend was, staat ter discussie. Het gezag van dominee en pastoor verdampt. Via radio en tv komt de wereld de huizen binnen en de eerste gastarbeiders melden zich. De Oost-Westtegenstelling zaait angst en de kerken spreken zich uit tegen de kernbepaling. Vele duizenden demonstreren in Amsterdam en Den Haag. Achteraf mag je de vraag stellen of dit massale protest niet voor een belangrijk deel door angst was ingegeven. Gelovigen toonden zich solidair met de zorgen en angsten in de samenleving, maar dat leverde weinig bondgenoten op voor het visioen van een wereld van vrede en recht.

Verstandig en onvermijdelijk: een kerk zonder vergaderstructuren en te grote gebouwen, maar dichtbij vluchtelingen en gemarginaliseerden.

Het was ook een tijd dat gelovigen binnen de kerken diep verdeeld raakten. Dit klimaat van polarisatie had weinig missionaire uitstraling. Wel of geen politiek in de kerk! Bevrijd van een van boven af opgelegde moraal dient zich dan de vraag aan: waar staan we sámen voor? Bewaren of vernieuwen, bidden of actie voeren?

Buiten de kerken bloeiden allerlei vormen van spiritualiteit en rituelen op, maar kerken krompen. Een school werd moskee. 'Straks nemen moslims de wijk over', hoorde ik menigmaal.

En omgekeerd signaleerde ik angst bij onze 'nieuwe Nederlanders'. Een uitnodiging tot bezoek aan de imam werd afgehouden, want we waren er natuurlijk op uit hen te bekeren. Op de school waar ik godsdienst gaf, hield een jongen zijn oren dicht. 'U neemt mij mijn profet Mohammed niet af', zei hij. En nu horen we de schrille geluiden over een 'tsunami van moslims die Europa bedreigt'.

Het is bijna Kerst 2015 en in de kerken wordt weer uit Lucas gelezen over 'goed nieuws dat het hele volk

met grote vreugde zal vervullen'. Het goede nieuws komt in de gestalte van een hulpeloos kind, waarvoor eigenlijk geen plaats is. Toen Sint Franciscus in 1223 een levende kerststal liet maken, wilde hij duidelijk maken dat God in het gewone leven, bij de armen te vinden is. De paus die zich nadrukkelijk door hem laat inspireren, schreef drie jaar geleden *Vreugde van het Evangelie*. In zijn omgang met vluchtelingen en gemarginaliseerden is hij ontwapenend. Voor zo'n kerk hoeft je niet bang te zijn.

'Voor de kerk van deze paus hoeft je niet bang te zijn'

'Terug naar de basis', hoor ik momenteel. Niet langer 'volkskerk' willen zijn, weg met vergaderstructuren en te grote kerkgebouwen. Het lijkt mij niet alleen verstandig, maar ook onvermijdelijk. Als het maar niet betekent dat we ons vroom uit de wereld terug trekken. Terug naar de basis: zó mens zijn dat anderen er blij van worden. Zo leven dat het niemand kan ontgaan waar je vóór bent. In de kerk en erbuiten – vrolijk Kerstfeest.

ROB VAN ESSEN

Iconen in het Aandachtscentrum

Iconenschilder Eltje Limborgh houdt een lezing over (zijn) iconen in het Aandachtscentrum.

Eerst bespreekt hij het ontstaan van iconen en de kunstgeschiedenis: de Griekse en Russische school, de iconenstrijd in het Byzantijnse rijk, de kerkpolitiek. In het tweede deel vertelt Limborgh met welke technieken en materialen ze gemaakt worden. Hij geeft ook een toelichting op de geëxposeerde iconen. Over dit linker kersticoon zegt hij: 'Dit heb ik ge-

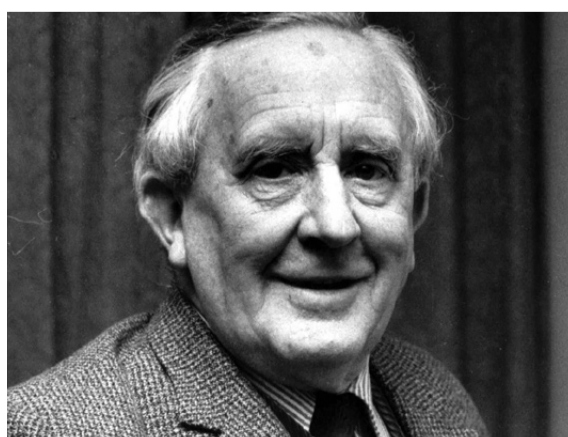
schilderd naar het voorbeeld van Jaroslav, een Russische schilder in de zeventiende eeuw. In het bovendeel domineert het licht en de hoop, met het Christuskind in het goddelijk aanschijn en de zingende engelen. In het benedendeel de duisternis en wanhoop met de kindermoord en Koning Herodes die zijn macht misbruikt.'

WOENSDAG 9 DECEMBER, 14 UUR.
SCHOOLSTRAAT 18.
EXPOSITIE TOT 11 JANUARI.

J.R.R. Tolkien in café Schlemmer

Dankzij de films 'De Ban van de Ring' en 'De Hobbit' geniet de Engelse schrijver J.R.R. Tolkien weer grote populariteit. In de jaren zestig en zeventig waren zijn boeken geliefd. Deze hoogleraar in het Oud Engels (Oxford) schiep een tot in detail uitgewerkte mythische wereld, waarin de grote thema's van de mens herkenbaar aan bod komen, zoals in alle mythen en sagen. Johan Vanhecke komt over Tolkien, zijn leven, zijn visie op mythologie en zijn werk vertellen. Organisatie: De Zinnen.

ZONDAG 13 DECEMBER, 14-15:45 UUR, € 3.
CAFÉ SCHLEMMER, LANGE HOUTSTRAAT 17.

Nieuwe Badkapel wint Monumentenprijs 2015

De Nieuwe Badkapel op Scheveningen heeft de gemeentelijke Monumentenprijs 2015 gekregen. Het is een prijs van 2500 euro voor bijzondere restauraties of aanpassingen van monumenten. Van de kerk zijn het dak, de koepels, goten en het metselwerk onder handen

genomen. Ook het natuursteen aan de achterzijde is grotendeels vernieuwd. Andere genomineerde gebouwen waren de American Protestant Church en de Heilige Paschaliskerk Baylon in het Benoordenhout.

‘Ook in Haagse parochies’

Betere communicatie is medicijn tegen angst

OPINIE Hagenaar Eric van den Berg, hoofdredacteur van de website katholiek.nl en communicatieadviseur, signaleert in katholieke kringen een angstcultuur. Ook in Haagse parochies. Hij pleit voor communicatie als een positieve kracht.

THEOLOOG JOZEF WISSINK sprak over een katholieke angstcultuur in het aartsbisdom Utrecht. Ook in Haagse parochies spelen angst en politieke druk een rol. Dat is in tegenspraak met de vele positieve boodschappen en instructies die uit Rome naar ons land toestromen. Weg met de angst!

Er is moeilijk grip te krijgen op het bestaan van een katholieke angstcultuur. Logisch als mensen niet praten over moeilijkheden. Bovendien is zo'n cultuur complex en een gevolg van moeizame verhoudingen tussen uiteenlopende belangen van mensen met verschillende kerkelijke posities.

Soms willen mensen zich niet uiten, of willen ze anderen het zwijgen opleggen. Dat speelt ook in mijn Haagse parochie. Mensen praten niet, bijvoorbeeld uit angst om hun (vrijwilligers)werk, hun bestuursfunctie of hun status te verliezen, uit angst voor veranderingen of zelfs uit angst voor represailles vanuit de bisschoppelijke hofhouding.

In onze regio spelen het terugzetten van de positie van pastoraal werknemers, netelige geldkwesties door het fusiegeweld en verstoorde verhoudingen een rol in het parochiële leven. De vuile was wordt binnen gehouden en parochiebestuurders en parochianen

‘Angst maakt een gemeenschap ziek’

zetten elkaar onder druk. Daar zeg ik niet nieuws mee en toch zal het mij kwalijk worden genomen dat ik dit naar buiten breng.

Het vreemde is: deze angst vindt nergens grond in leer en Vaticaanse documenten over communicatie. Al in de in 1971 verschenen pastorale instructie ‘Communio et Progressio’ worden communicatiemiddelen gezien als ‘gave van God’. Het Vaticaan ziet dialoog en onderlinge samenwerking als

rijke schatten.

In zijn boodschap voor Wereldcommunicatiedag schrijft paus Franciscus in 2014 dat communicatie enorme mogelijkheden voor ontmoeting, nabijheid en solidariteit biedt. Franciscus schrijft dat de parabel van de barmhartige Samaritaan een parabel over communicatie is. Zij die communiceren worden, in feite, naasten, zegt hij. De barmhartige Samaritaan komt de man die hij halfdood aan de kant van de weg aantreft niet alleen nabij; hij neemt verantwoordelijkheid voor hem. Communicatie gaat om het begrijpen dat we allemaal kinderen van God zijn. ‘Ik beschouw deze kracht van de communicatie graag als nabijheid’, aldus Franciscus.

Communicatie is dus een enorme positieve kracht en dat is voor dit ‘Jaar van Barmhartigheid’ een belangrijk gegeven. Communicatie als barmhartige kracht die angsten afzwakt of teniet doet. In een overweging in de paastijd eerder dit jaar waarschuwde

De positieve kracht van communicatie. Paus Franciscus en zijn voorgangers hebben, met succes, gestreden tegen de ‘religieangst’ van wereldleiders zoals de eerste Cubaanse revolutionair Fidel Castro.

paus Franciscus ‘bange gemeenschappen’ die ‘steeds de kant van de zekerheid zoeken: nee, nee, laten we dat niet doen, nee, nee, dat doet men niet, dat kan niet (...)’. Het lijkt dat boven de toegangsdeur “verboden” staat geschreven: alles is verboden, uit angst. Franciscus: ‘Als u in deze gemeenschap komt, is de lucht bedorven omdat de gemeenschap ziek is. Angst

maakt een gemeenschap ziek. Gebrek aan moed maakt een gemeenschap ziek. Angst maakt gelovigen ziek.’ Daarmee geeft de paus een recept en een broederlijke vermaning tegen angst(culturen). Hij zegt: zorg voor nabijheid, praat met elkaar en zorg ervoor dat jij of je naaste niet ziek wordt.

ERIC VAN DEN BERG

Haagse PGG-protestanten over de toekomst

Stoom afblazen en plannetjes maken

REPORTAGE Terugblikken om vooruit te kunnen kijken. Dat was het idee achter een ochtend waarop Haagse protestanten van gedachten wisselden over verleden en toekomst. Kritiek en nieuwe ideeën wisselden elkaar af.

DE PROTESTANTSE GEMEENTE van Den Haag (PGG) hield half november een bijeenkomst met als thema ‘Leren van het verleden, brug naar de toekomst’. Na bewogen jaren van reorganisaties konden wijkgemeenten stoom afbla-

‘Bestuurscultuur: een molensteen en een blokkade’

zen, maar ook met ideeën komen. Meer dan zestig bezoekers gingen brainstormen in de Bergkerk.

De bijeenkomst begint met een minuut stilte en het aansteken van een kaars voor de slachtoffers van de ter-

reuraanslagen in Parijs van de voorgaande avond. Iedereen is verbijsterd over wat er gebeurd is. De ontredde- ring, pijn en teleurstelling door kerksluitingen vallen erbij in het niet. En toch willen deelnemers ook nu hun hart luchten over dat verleden.

Dagvoorzitter Jodien van Ark noemt het ‘rouwverwerking’. ‘Waar zijn we op dit moment met de kerk? Daar staan we bij stil. Het is een pas op de plaats. We hoeven nu niets te besluiten over de toekomst.’ Jan Groten-dorst, een van de procesbegeleiders, vergelijkt de situatie met het bijbelverhaal van de Emmaüsgangers. ‘We zijn als pelgrims op weg naar een gezamenlijk doel, soms met pijn in de voeten.’

Om de daad bij het woord te voegen is er ‘levende statistiek’. Er worden stoeltjes gezet die de plaats van kerken in Den Haag symboliseren, van zuid naar noord, van oost naar west. Deelnemers mogen bij hun kerk staan en de clusters geven een beeld van de spreiding. Treffend is ook de leeftijdslijn die gemaakt wordt door op jaar-

gang te staan. De oudste is 93, de jongste 30. Weinig dertigers, veertigers, veel vijftigers en zestigers.

Scherven

Ze mogen allemaal met elkaar in gesprek. Maar om de onderwerpen te bepalen, vertelt elke kerk eerst in vijf minuten hoe het nu gaat en hoe men de toekomst ziet. In de teksten weerklinkt nog veel oud zeer met woorden als ‘overvallen’, ‘scherven’, ‘berus-

Levende statistiek: weinig dertigers, veertigers, veel vijftigers en zestigers.

ting’, ‘weezin om terug te kijken’, ‘geen visie’. Maar er zijn ook genoeg vragen om vrijuit over te brainstormen. Zijn de wijkkerken financieel onafhankelijk te maken? Hoe verbeter je de communicatie? Wat als er wel

een visie is, maar je bent het er niet mee eens? Hoe maak je ruimte voor pioniers? De kerk als vlam in de wijk? De thema's komen op flappen papier die verspreid over de zaal worden opgesteld. De aanwezigen kunnen als een toerist van groep naar groep hopen. Er ontspringen zich levendige discussies. Iemand zegt: ‘Misschien moeten we alle kerken sluiten en in zaaltjes gaan zitten’, een ander roept uit ‘dat de kerkdiensten erg saai zijn’.

Een groepje schrijft op dat er een stedelijke bisschop moet komen om de protestantse kerk meer smoel te geven. Ander plan: een centrale PGG-kerkenwaai-er waarop alle kerken zich voorstellen, voor nieuwkomers in de stad. Een dominee loopt langs met een schaal chocolade, die hij aanbiedt als ‘de zoete toekomst van de kerk’.

Mooie dingen

Als de dagvoorzitter de oogst van de brainstorm overziet, merkt ze op dat er veel discussies zijn geweest over structuur en bestuur van de protestantse gemeente. Is dat typisch Haags?

Voor de bezoekers is de relatie tussen algemene kerkeraad en wijkgemeenten in elk geval een belangrijk thema, blijkt ook uit de slotwoorden. Een predikante van Zuid-west verzuicht dat de PGG-bestuurscultuur ‘een molensteen en blokkade’ was toen het initiatief om de gesloten Ontmoetingskerk in Loosduinen niet te verkopen maar er een groot diaconaal buurt- en kerkhuis van te maken, onlangs door de algemene kerkeraad getorpedeerd werd. Een ander roept op om niet over ‘wij en zij’ te spreken. ‘Laten we de ramen open zetten en naar buiten kijken.’ Een pionier uit Laak nodigt ie-

‘Ramen open zetten en naar buiten kijken’

dereen uit om in haar wijk te kijken. ‘Er gebeuren zoveel mooie dingen, laten we dat met elkaar delen.’

Voorzitter Ijjo Akkerman van de veelbekritiseerde algemene kerkeraad vindt de resultaten van deze ochtend ‘hoopgevend’. ‘Dit heb ik de afgelopen twintig jaar gemist. De AK zou eigenlijk overbodig moeten zijn.’ Een uitnodiging aan wijkgemeenten om met veel ideeën te komen voor de volgende bijeenkomst in het voorjaar.

HANS HEMMES

Theoloog Marcel Sarot:

‘We hebben een nieuwe Luther nodig’

REPORTAGE Net als tijdens de Reformatie maakt de kerk mee hoe iets verloren gaat, terwijl er ook nieuwe dingen ontstaan. Marcel Sarot ziet overeenkomsten en nieuwe kansen.

STEL JE VOOR DAT JE KERKHER- vormer Luther uit de zestiende eeuw in deze tijd kon laten ontwaken. Hoe zou hij dan reageren op de vluchtelingen crisis en de strijd van kerken voor hun voortbestaan? Dat is een vraag die de bekende Tilburgse theoloog prof. Marcel Sarot fascineert. Hebben we een man van het kaliber als Luther nu nodig? Zijn antwoord is een volmondig: ‘Ja!’.

Sarot sprak op een bijeenkomst van de rooms-katholieke parochie Maria Sterre der Zee en de evangelisch lu-

therse gemeente. De kerk aan de Lutherse Burgwal in het stadscentrum is deze zondag in november een tijd capsule. De hoogleraar neemt het publiek mee naar de Reformatie en ziet duidelijke overeenkomsten met het heden. ‘We leven als christenen in een fasci-

‘De klemtoon ligt nu op life style issues’

nerende tijd. Prachtig om daar bij te zijn. We maken mee hoe iets verloren gaat, maar ook hoe nieuwe dingen ontstaan.’

Vragen over de oorsprong van het christendom of het bestaan van God zijn minder interessant. Geloven is een gevoelskwestie geworden, stelt

Sarot. ‘De klemtoon ligt nu op *life style issues*. Wat doe je ermee in de praktijk? Hoe moet je omgaan met de vluchtelingen die hier willen schuilen?’ Een man als Luther zou kunnen helpen met antwoorden daarop. ‘Het christelijk geloof moet je opnieuw onder woorden brengen. Net als hij deed.’

Optimistisch

Het publiek reageerde enthousiast. Ouderling Jolien Dekker van de lutherse kerk: ‘Verhalen hoe te leven, moeten we altijd herbronnen. Daar ben ik het helemaal mee eens.’ Pastor Ad van der Helm: ‘Het gaat om gevoel. We hebben mensen nodig die laten zien dat het christendom een vitale bron is.’ Een econoom in de zaal zegt geïnspireerd te zijn en komt met voor-

Bij de ‘Zinzoekers’ van Stek Jong laten jonge Hagenaars zich voor hun zingeving inspireren door onder andere christelijke verhalen. Bijvoorbeeld bij een vuur op kerstavond.

beelden van Luthers uit deze eeuw, zoals de Duitse bevrijdingstheoloog Dietrich Bonhoeffer of bisschop Oscar Romero.

staan voor de boodschap van het geloof.’

HANS HEMMES

De wijzen: 'Mooie stad, waardeloze koning'

We zijn in verwarring over onszelf. In het Oosten vertrokken als sterrenwielers, zijn we op onze tocht van eeuwen tot koningen gepromoveerd. Of zijn we uit Psalm 72 vertrokken en vond de evangelist Matteüs dat hij ons helderziende kwaliteiten moest geven? Zeker is dat zelfkennis schaars is en we in de ogen van anderen worden wie we zijn. Wel, wij hebben huis en haard verlaten omdat ons een licht opging. In oude perkamenten wordt verteld van een vredevoorst met een herdershart.

Wij wisten zeker dat deze wereld van geweld en corruptie op z'n laatste benen loopt. Daarom zochten we het in Jeruzalem. Droomstad met uw paarden poorten, neurieden we. Wie op weg durft gaan, krijgt het lied cadeau. Mooie stad, Jeruzalem, maar waardeloze koning. Met veel mazzel vonden we in Bethlehem het kind met zijn moeder. Velen zijn ons sindsdien gevolgd, hopelijk blijven ze niet in Jeruzalem steken.

'Jesus Christ Superstar' speelt in Den Haag

De populaire Engelstalige rockopera 'Jesus Christ Superstar' wordt deze maand tien keer uitgevoerd in het World Forum Theater. De rockopera vertelt de laatste week uit het leven van Jezus, gezien door de ogen van zijn vriend en verrader Judas. De show speelde vorig jaar voor het eerst in Rome, precies veertig jaar na de filmversie, en zorgde daar voor uitverkochte theaters. Sommige filmacteurs, onder wie Ted Neeley ('Jezus'), spelen mee. Met muziek van Andrew Lloyd Webber en teksten van Tim Rice. Regisseur: Massimo Piparo.

ZONDAG 13 T/M WOENSDAG 23 DECEMBER, 14 EN 20 UUR. INFO EN KAARTEN: JESUSCHRISTMUSICAL.NL / 0900-1353.

De herders: 'Goed nieuws ruikt naar zweet en schapen'

Over naamsbekendheid hebben wij niet te klagen. Op iconen en schilderijen, in oratoria en Christmas Carols zijn we te vinden. Opgeteld kunnen we concurreren met het 'grote hemelse leger' van de kerstnacht. Als kinderen in het kerstspel geen Jozef of Maria mochten zijn, kon er altijd nog een herder bij. In preken worden we ook vaak als 'tweede keus' mensen afgeschilderd. Ruwe, onbetrouwbare lieden in de rafelrand van de samenleving. Het is waar, we hadden in die tijd een imago-probleem. Heel

anders in de dagen van David, die ook in Efratha zijn kudde weidde. In deze wereld raak je zomaar uit de gratie. Maar toen de Eeuwige, die ook Herder genoemd wordt, boodschappers nodig had, koos hij voor ons. Ik zie ons nog buiten adem door Bethlehem rennen, tot goed-nieuws-mensen gepromoveerd. Goed nieuws ruikt naar zweet, schapen en herwonen zelfvertrouwen. Als de kerk dat maar niet kwijt raakt.

Kerstspel op het Oranjeplein

Het is een bijzondere traditie met veel bekijks geworden: de uitvoering van het kerstverhaal op het Oranjeplein in de Schilderswijk. Dit jaar vertellen een herbergier en een hedendaagse verslaggeefster het verhaal in zes scènes. Aan het kerstspel doen acteurs mee en een koor. De regie is in handen van Marcel van Dam en Siep Hoogland. Doel is, het kerstfeest aantrekkelijk uit te beelden en te beleven voor en met bewoners van de Schilderswijk en de wijken rondom.

ZATERDAG 19 DECEMBER, 17 EN 19 UUR.

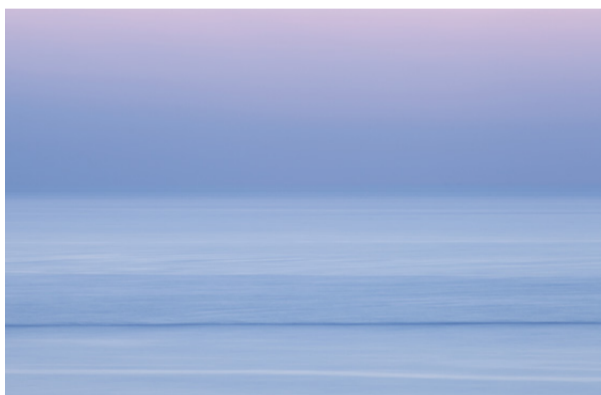
Het volk: 'Hopelijk houden we het rustig'

Een volk met één stem laten spreken kan niet en moet je niet proberen. Dus onze toevlucht genomen tot wat straatinterviews. Romeinse soldaat: 'Overuren maken met zo'n volkstelling. Onder die lui uit Galilea schijnen nogal wat Zeloten te zitten. Hopelijk houden we het rustig.' Herbergier: 'We zitten vol. Moest zelfs een hoogzwangere vrouw weigeren. Niemand wilde zijn kamer afstaan.' Sadduceeër: 'Draaiboek voor de volkstelling weer perfect bij die Romeinen. Als de belastingen maar niet omhoog

gaan, want dat creëert onrust.' Farizeeër: 'Waar komen al die mensen vandaan? Velen moeten zelfs op sabbat reizen. Zo'n decreet van de keizer houdt geen rekening met onze religieuze gevoelens.' Vroedvrouw: 'Wat ik nu toch meemaakte. Stel uit Nazareth krijgt een kind in de stal van Mosje Cohen! "Hoogzwanger", zei hij. "Ga even kijken." "Kind kwam vlot en we legden het in de voerbak." Armoede troef. Zo'n wicht, nu al slachtoffer van de Romeinse bezetting.'

Adventsvieringen met horizonfoto's

Bruno van den Elshout fotografeerde een jaar lang ieder uur de Haagse Noordzeehorizon. Hij stelde een boek samen met prachtige vergezichten. De Kloosterkerk wijdt haar adventsvieringen aan vier horizonkunstwerken die daar geëxposeerd worden. Thema: 'Van donker naar licht'. De kunstenaar geeft op 20 december na de viering een lezing (11:45 uur) in de kerk.

DE EXPOSITIE DUURT TOT 3 JANUARI.

Internationaal Sinterklaasfeest

Jongeren van Stek Jong en het Institute of Social Studies (ISS) nodigen je uit voor het meest internationale Sinterklaasfeest van Den Haag. Kom voor een gezellige avond met zoetheid, cadeautjes en sinterklaasliedjes. Leer nieuwe mensen kennen en hoor hoe over 'ons' Sinterklaasfeest gedacht wordt.

ZONDAG 6 DECEMBER, 16-20 UUR. HOSTEL ISS, DORUS RIJKERSPLEIN. OPGAVE, INFO: STEKJONG@STEKDENHAAG.NL.

IN - DRUK

RUIM DRIEHONDERD JAAR NA DE publicatie van de Statenvertaling zag in 1951 dan eindelijk een nieuwe bijbelvertaling het licht. Er was, grotendeels, vóór de oorlog ('40-'45) aan gewerkt door geleerden op leeftijd. Toch had de Bijbel aan verstaanbaarheid gewonnen, ook al bleef het oude taal in een nieuwe tijd.

Toen ik jeugdwerk deed in de jaren zeventig, merkte ik dat de vertaling uit 1951 voor jongeren bepaald niet nieuw klonk. De verschijning van 'Groot Nieuws' in die periode, dat was een gebeurtenis. Een oecumenische vertaling (voor het eerst!), die soms zelfs bij de supermarkt te koop lag. Ik gebruikte deze vertaling op catechisatie. Een vroom en hip meisje haakte na enkele weken af. Ze las liever in de Statenvertaling of de King James (1611), want in de Groot Nieuwsvertaling miste ze het 'geheim'.

BANG EN BOOS

Taal is niet neutraal, maar roept in de hoorder iets op (of niet). Ik denk dat zulke gevoelens, naast behoudzucht, ook meespelen in kringen waar men de Statenvertaling handhaafde. Boeiend is wel dat nu in bevindelijk gereformeerde kring de Herziene Statenvertaling (2010) oprukt. Qua keuzes die gemaakt zijn komt deze dicht in de buurt van de decennia lang verguisde vertaling van 1951. Ook in reformatorische kring moet men er mee 'dealen' dat de wereld verandert.

In Nederland zijn we nu enkele vertalingen verder. In 1975 verscheen de Willibrord Vertaling (rooms-katholiek), prachtig van taal, die ik vaak aan bruidsparen aanbeval. De Nieuwe Bijbel Vertaling (2004) is in de meeste protestante kerken nu de kanselbijbel. Ongeveer tegelijk verscheen de eigenzinnige Naardense Bijbel, die poogt de kleur en keuzes

van Hebreeuws en Grieks weer te geven. Ondanks de soms weerbarstige taal, een Bijbel die bij niet (meer) gelovigen interesse wekte.

De kerken marginaliseren, de Bijbel rukt op. Nico ter Linden publiceerde *Het verhaal gaat*, een kinderbijbel voor volwassenen. Guus Kuijer vertelt de bijbelverhalen prachtig na, maar reduceert God tot een hersenspinsel. En in het zojuist verschenen *Bloedboek* van Dimitri Verhulst gaat de Eeuwige bij het grof vuil. Als gelovig, katholiek jongetje was hem nooit verteld wat voor vreselijks er allemaal in de Bijbel stond. 'In de zondagse mis lezen ze alleen de mooie stukjes.' Buitenkerkelijk van huis uit, kan ik mij zijn schrik wel voorstellen. Er staat van alles in de Schriften waarvan je koud om het hart wordt.

Mijn lief en ik lezen dit jaar in Leviticus 26.

Gruwelijke ziektes, honger en ballingschap krijgt Israël aangezegd, indien men de geboden niet onderhoudt. 'Zevenvoudig' zal ik slaan/tuchtigen, lezen we. Een tirade eindigend met 'Ik walg van u!' Het is om bang van te worden. Het Bijbelgenootschap zegt dat de *Bijbel in Gewone Taal* (BGT) er nu is 'opdat iedereen de Bijbel kan lezen en begrijpen'. Maar in de BGT is het 'zevenvoudig' vervangen door 'verschrikkelijk, nog strenger, nog veel strenger, nog veel strenger'. Hier raast een leerkracht die geen orde kan houden en krijgt Dimitri Verhulst nog meer gelijk. Dat het om een liturgische tekst gaat, waarin Israël zichzelf onder kritiek stelt, wordt hier geen spat begrijpelijker door. Als het geheim uit de taal verdwijnt, blijven we bang en boos achter.

ROB VAN ESSEN

Stads wijken	Kerkgebouwen	Tijd	6 december	13 december	20 december	24 december Kerstavond	25 december Kerst	27 december	Oudjaar afkorting OJ Nieuwjaar afkorting NJ
Binnenstad	Grote / St Jacobskerk Torenstraat	22.00	X	X	X	22u ds Verkuyl en Koster Nationaal Jeugdkoor	X	X	X
Centrum Schilderswijk	Lukaskerk Om en Bij 2	10.15	ds Trinette Verhoeven HA	ds Iet Buijser	Kringviering Hilly Merx	X 19u30 naar de Lutherse kerk	ds Trinette Verhoeven	ds Trinette Verhoeven	OJ 19u : ds Verhoeven NJ X
Benoordenhout Archipel	Duinzichtkerk vHoghenouckln 89	10.00	ds Corrie van Duinen	ds Chris Schreuder Maassluis	ds Corrie van Duinen HA	22u ds Corrie van Duinen	ds Corrie van Duinen	ds Ruud Stiemer	OJ 19u30 ds van Duinen NJ X
Bezuidenhout	Christus Triumfatorkerk Jul v Stolberglaan 154	10.00	ds Berit Bootsma	ds Ruud Stiemer HA	ds Berit Bootsma	21u ds Berit Bootsma	ds Ruud Stiemer	ds Corrie van Duinen	OJ: 17u ds Berit Bootsma NJ: X
Mariahoeve	Pax Christikerk Vlamburg 2	10.00 12.00	11u ds Peter Bakker geen open kerk	ds J Tiggelman Rijsburg	ds Wout van Herwijnen Zwijndrt	X	11u ds Peter Bakker geen open kerk	ds René de Reuver geen open kerk	17u ds Peter de Nooy Rt NJ X
Stadsdeel Laak Spoorwijk	de Oase van Meursstraat 1	10.00	Petra de Nooij	kringviering	ds René de Reuver HA	22u ds Rob van Essen	ds Nel van Dorp	ds Bas Plaisier	X
Moerwijk / Morgenstond / Zuiderpark	Marcuskerk Jan Luijkenlaan 90	10.00	ds René de Reuver	ds René de Reuver	ds Bas Plaisier	19-21u In & met de wijk Kinderwinkel & Connect	ds René de Reuver	ds Stanley Tjahjadi	OJ: 19u ds De Reuver NJ: X
Vogelwijk Bloemenbuurt	Bergkerk Daal en Bergselaan 50	10.00	ds Axel Wicke Gez dnst	ds Martine Nijveld	ds Martine Nijveld HA	19u30 naar Maranathakerk	ds Martine Nijveld	Sity Smedinga	OJ: 19u ds Axel Wicke NJ X
Statenkwartier-0 Duinoord Zeeheldenbuurt Regentessekw-N	Maranathakerk 2e Sweelincstraat 156	10.30	10u naar Bergkerk	ds Axel Wicke S/T	ds Lenie Vollebregt	19u30 ds Wicke jeugd- en gezinsdienst	ds Axel Wicke	Korte dienst	X
	Noorderkerk Schuijstraat 9/11	10.00	ds Ruud Stiemer	ds Durkje Sikkema	mw ds T Bergsma	21u30 ds Ruud Stiemer	10u30 ds Henk van Laren	zangdienst R. van der Werf	X
Vruchtenbuurt Bohemen	Bosbeskapel Bosbesstraat 5	10.00	ds Klaas Koffeman	ds Martin Koster	ds Nicole Pronk	22u naar Grote Kerk, ds Wietse Verkuyl en Martin Koster	ds Nico Riemersma	ds Martin Koster S/T	X
Loosduinen Waldeck Houtwijk	Abdijkerk Willem III straat 40	10.00 19.00	ds Jacob Korf	ds Meindert Burema Alphen	ds Jacob Korf	18u30 ds Pronk kinderkerst 21u ds Korf Kerstnacht 23u Carols and Lessons	9u30 en 11u ds Jacob Korf	ds Jacob Korf S/T	OJ: 19u30 ds Jacob Korf NJ: 10u30 Nwjaarsplezier
Houtwijk	Houthaghe Toon Dupuisstraat 10	10.00	mw ds T Bergsma	ds Fokke Fennema	dhr Jenne de Haan	X	dhr Jenne de Haan	ds Lucia van Rouendal	X
Bouwlust Vrederust Morgenstond	Shalomkerk Vrederustlaan 96	10.00	ds Nico Riemersma	ds Wietske Verkuyl	ds Adri van Oudenallen S/T	21u ds Nicole Pronk	ds Nicole Pronk	ds Nico Riemersma	OJ X NJ :10u ontvangst en morgengebed
Scheveningen Dorp	Bethelkerk Scheveningen Jurriaan Kokstr. 173	10.00 17.00	ds Antje Groenendijk - Meindersma	ds Suzan ten Heuw Ldn ds K Staat dnst a/zee	ds Kees Groenendijk	22u ds Antje Groenendijk	ds Antje Groenendijk	ds Frederik van Harten	OJ 19u ds Evert van Dalen NJ X
	Oude Kerk Keizerstraat 8	10.00 17.30	ds Henk de Graaff Rt X	ds Jaap Quist X	ds F vd Bosch Katwk ds Jaap Quist	X zie Pr Julianakr	25/12 10u ds Jaap Quist 26/12 10u ds B Weegink	prof dr Wim Balke ds Westdorp Zoetm	OJ 19u ds Jaap Quist NJ 10u ds Jaap Quist
Belgisch Park Statenkwartier - W	Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10.00	ds Charlotte vd Leest	ds Arie Kooijman cantate	ds Roel de Meij Mecima S/T	22u Lessons and Carols ds Ch. van der Leest	ds Charlotte van der Leest	ds Ad v Houwelingen Noordwijk	OJ: 19u ds Ch.v.d.Leest NJ: 10u30 ds Ch.v.d.Leest
Duindorp	Prinses Julianakerk Tesselsestraat 6	10.00 17.30	ds Frederik van Harten ds Jaap Quist	ds Frederik van Harten zie Bethelkerk	ds Jaap Quist zie Oude kerk	21u30 ds Fr van Harten	25/12 ds Fr van Harten 26/12 zie Oude Kerk	ds Barend Weegink X	OJ: 19u ds Fr van Harten NJ *
Ypenburg	De Toevlucht Ln vHoorwijk 140	10.00	ds Attie Minnema	ds Attie Minnema	ds Peter Bakker	21u ds Attie Minnema	ds Attie Minnema	ds Olivier Elsemán	19u30 ds Gert van Herk NJ X
Leidschenveen	De Leidraad Harriët Freezerhof 28	10.00	Mario Boelen	Centrale dienst in Kruisheuvelkerk	ds Theo Haitjema S/T	21u30 ds Theo Haitjema	ds Theo Haitjema	ds Theo Haitjema	OJ: 19u30 naar Dorpskerk NJ: X

Kerken in overige categoriën

PKN-kerken voor de hele stad	Bethlehemkerk Ln vMeerdervoort 627	10.00 16.30	ds Ad Vastenhoud ds Laurens Vogelaar	ds Vogelaar Vb HA ds Ad Vastenhoud	ds Vogelaar HA ds Vogelaar dankz	21u ds Vastenhoud	ds Laurens Vogelaar 16u kinderkerst ds L.V.	ds Ad Vastenhoud ds P Nobel	OJ:19u30 ds Vastenhoud NJ: 10u ds Vastenhoud
	Houstruiterkerk Beeklaan 535	10.30	ds Karl van Klaveren	ds Arne Jonges	dr Wille van der Meiden > STEK	22u ds Heleen Joziassie	ds Karl van Klaveren	ds Marijke Kwant Bodegraven	X
	Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10.00 10.30	ds Margreet Klokke	ds Rienk Lanooij HA	ds Margreet Klokke	22u30 ds Rienk Lanooij	ds Rienk Lanooij	ds Klokke cantate	OJ: 19u30 ds MR Klokke NJ: X
	Evg Lutherse Gemeente Lutherse Burgwal 9	10.15	ds Marianne van der Meij HA	ds Trinette Verhoeven	ds Marianne van der Meij - Seinstra	15u30: kinderkerstfeest 19u30 ds Trinette Verhoeven	ds Marianne van der Meij	naar de Lukaskerk	OJ X, zie Lukaskerk 19u NJ X
	Eglise Wallonne Noordeinde 25	10.30	pasteur Liesbeth van Hilten	pasteur Hartman Out	pasteur Hartman Out Sainte Cène	X	pasteur Hartman Out	m. Joop la Grouw	X
Overige kerken voor de hele stad	Deutsche Evang. Gem Bleijenburg 5	10.30	Pfrn Suzanne Mathis	Pfrn Margit W Gill	Pfr Jan Mathis	15U Krippenspiel Pfrn M 17U Christvesper Pfr M	Pfr Jan Mathis	*	OJ: 17U Pfrn S. Mathis NJ X
	Doopsgezinde gem Paleisstraat 8	10.30	ds Jannie Nijwening	ds Els de Clercq	ds Jannie Nijwening	19u kinderkerstfeest ds Nijwening	ds Jannie Nijwening	X	OJ: in Oldeslo : 19u ds Anneke vd Zipp NJ: X
	Ekklesia Brouwersgr. 2-K -in steeg door hek	11.00	X	Flexibel geloven	X	21u Kerstavond- viering	X	X	X
	Ev. Broedergemeente Herrnhutters Chasséstr 1	10.00 11.00	zr Christine Welschen	zr Chr. Welschen 19u Kerstconcert	zr Georgina Bendt	19u zr Christine Welschen	zr Christine Welschen	zangdienst Zr Welschen	X
	Haagse Dominicus Th.Schwenckestr 30	10.30	Eerlijk zouden we alles delen	X	Verlangen naar zuiverheid	21u Niet in het holst van de nacht	X	X	X
	Indonesisch Ned. kerk Marcuskrk J. Luikenln 90	13.30	ds LPJ van Bruggen	ds Jilles de Klerk	regionaal kerstfeest ds Deibby Sahertian	X	landelijke kerst- viering in Ah / Nmg	ds Jasper Slob	OJ: 13u30 ds Stanley Tjahjadi NJ X
	Kruispuntgemeenschap Hofzichtlaan 115	11.00	Hans Koster	X	ds Jan Verburg HA	X	X	Kerstviering	X
	Remonstrantse kerk Ln v Meerdervert hg 955	10.30	ds J van Malde	ds Reinhold Philipp	ds Marina Slootmans	21u ds R F Philipp	ds Marina Slootmans	ds Reinhold Philipp	X
	Vrije Evangelische Gem Malakkastraat 5?	10.00	X	ds Wessel Verdonk	ds Wessel Verdonk	X	ds Wessel Verdonk	X	X
	Geref. Kerk Vrijgemaakt Duinkerkestraat 11	10.00 17.00	ds Jasper Klapwijk ds Gerrit den Broeder	ds Jasper Klapwijk ds Gerrit den Broeder	ds Jasper Klapwijk ds Gerrit den Broeder	X	ds Jasper Klapwijk	ds PieterNiemeyer Rynsb ds Folkert Rinkema Katwk	OJ: 19u30 ds Jasper Klapwijk, NJ X
Ziekenhuizen	Bronovo Ziekenhuis Bronvolaan 5	10.00	ds Engelen Hulsmán	pastor Jan Koeleman	ds Engelen Hulsmán	X	ds Wilna Steenbergén op het plein S/T	ds Sibren Smits	X
	Haga Ziekenhuis Leyweg 275	10.00	pastor Wim Hoefman	pater Bosco Beijk	pater Bosco Beijk	X	ds Saskia Wevers	X	X
	MCH Westeinde Lijnbaan 32	10.00	pastor Guido Schurmann	ds Irene Visser	pastor Bertus Wessel	± 20.30u pp Schürmann en Hoogendoorn	p. Willy Hoogendoorn	pastor Bertus Wessel	Nieuwjaarsviering: 10u
	MCH St Antoniushove Banningln 1 Leidsendm	10.30	pastor Bertus Wessel	pastor Willy Hoogendoorn	pastor Guido Schurmann	Kerstviering 20.30u	X	pastor Guido Schurmann	Nieuwjaarsviering: 10u
Parnassia	Franciscuskerk Nic. Broeckhuijsenln 23	10.30	pastor Ed Leune	pastor Bernadette Janssens	ds Robert Nangu	19u ds Mineke Kroes		pastor Ed Leune	X
	Clarakerk Rozenbottelstraat 14	10.30	pastor Hildegard Verbaarschot	pastor Sjef Smit	ds Roelof van Dijk	19u pastor Nanda de Hoop	pastor Henk van Breukelen	ds Robert Nangu	X
dienst met doventolk	Koningkerk B. Ingenhoesln 4 Vbg	10.00	ds Els van der Wolf	X	ds Jan van der Wolf	X	ds Berit Bootsma in de koningszaal	X	X

Kerken met vaste gegevens voor elke zondag

Anglican Church Arij van der Spuiweg 1 Elke zondag: 8u30 & 11h Holy Communion , 9h30 Family Gateway service. 17u Wellspring service. Maar op de 4e zondag: 9h30 idem met Holy Communion, 11h30 Morning Prayer, Anointing & Prayer for Healing, 17h Choral Evensong	American Protestant Church Esther de Boer van Rijcklaan 1 9:45 am contemporary service; 11:15 am traditional service	Oud-Katholieke Kerk , Juffr Idastraat 7. Eucharistie elke zo 10u, 13/12 16u vespers Ook viering: elke wo 12u30, 20/12 16u: 9 Lessons & Carols Kerstviering: 24/12 21u, 25/12 Hoogfeest 10u 31/12 17u Vesper .	Evangeliegemeente Morgenstond Exoduskerk Beresteinlaan 263 zo 10 samenkomst	Volle Evangelie Gem. , Vredekerk Maartensdijklaan 126, zo 10u30 NL . zo 19u Arabisch	Baptistengemeente Vier Heemskinderenstraat 91 10u samenkomst	Leger des Heils Ambachtsgaarde 198, 10u30 samenkomst met muziekcorps en zangbrigade olv Majoer Eijsje Klarenbeek
			Het Apostolisch Genootschap , Loevesteinln 170 zo 9u30 samenkomst	Genootschap der Vrienden - Quakers Stadhouderslaan 8, zo 10u30 stille samenkomst	Zevende Dags Adventisten Robijnhorst 197 - op zaterdag ! 10u Bijbelstudie 11u dienst	

Doordeweekse diensten:
 ■ Aandachtscentrum Schoolstraat 18 di t/m vr 13 u stilteviering
 ■ Kloosterkerk elke wo 19.45 u vesperviering
 ■ Evangelisch Lutherse Kerk elke wo 12.45 - 13 u middaggebed

Rooms-katholieke kerken, Nederlandstalige weekendvieringen, zie verder www.rkparochiedevierevangelisten.nl en www.rkdenhaag.nl

Taizédiensten

Centrum , Parkstr 65a, H. Jacobus de Meerdere zo 9u NL, 10u15 Lat., 12u15 NL, 16u vespers	Schilderswijk , Hoefkade 623, H. Martha, za 19u, zo 9u45	Haagse Hout , Wassenaarseweg 53, St. Paschalis Baylon, zo 11u	Bezuidenhout , Bezuidenhoutseweg 153, OLV van Goede Raad, za 17u30	Marlot , Bloklandenplein 15, Onbevekt Hart van Maria, zo 9u30	Zeeheldenbuurt , Elandstraat 194, OLV Onbevekt Ontvangen, zo 11u	Rijswijk , Sir Winston Churchillaan 372. H. Benedictus & Bernadette, za 19u, zo 9u30	Deutsch : Badhuisweg 35a Sonntags 10.30 U English : Bezuidenhoutseweg 157 Sunday 10,00 h, 17.30 h Français : Stoepleaan 4 Wassenaar Dim. 17.00 h	Buurt- en kerkhuis Bethel , Thomas Schwenckestraat 30 elke maandag 19.30u Taizéavondgebed Zorgvlietkerk Prins Mauritslaan 10 elke vrijdag 20u Taizéavondgebed Elandstraatkerk elke 1e zaterdag vd maand 19.30u Taizéviering Koningkerk Voorburg elke 2e zaterdag vd maand 19u30 Taizéviering
Regentessekwartier , Beeklaan 188, H. Agnes, za 20u NL, zo 09u30 NL, 12u Sp	Valkenbos , Kamperfoeliestraat 279, Kerk Titus Brandsma zo 10u30, vr 10u	Loosduinen , Loosd. Hoofdstr 4, Kerk Maria van Eik & Duinen zo 10u, za 13u	Waldeck/Kijkduin , Aaltje Noorderwierstr 4, H. Pastoor van Ars, zo 10u30	Leyenburg , Leyweg 930, Emmaüskerk, zo 10u, za 13u	Scheveningen , Scheveningsew.233, H. Antonius Abt, za 17u., zo 10u30	Rijswijk , v Vredenburgweg 69, za 19u, zo 11 u		

Symbolen: ♪ met cantorij, muziek etc; X geen dienst; * geen opgave ontvangen; 📖 zie www.kerkdenhaag.nl; 📖 voorganger met preekconsent; ✝ kerkelijk werker;

AGENDA: DECEMBER

Meer op kerkindenhaag.nl

Voor adressen van kerken zie pagina 6. Tips/aankondigingen voor januari s.v.p. opgeven tot 10 december: redactie@kerkindenhaag.nl

Volksmuziek

Muzikaal duo 'Hond niet aaien' zingt oude, nieuwe en volksmuziek. Met accordeon, bandoneon, concertina, melodica.

Woe 2, 10-12 u ■ Maranathakerk

Carols oefenen

Magdalena Pattianakotta leert Carols vierstemmig zingen. Geen ervaring vereist.

Do 3, 10, 17; 16-17:30 u ■ Kalhuis, Badhuisstraat 177

Lezing: 'genade'

Broeder Christian vertelt hoe Maria het reformatorische motto 'Sola gratia' uitstraalt, en waarom deze zienswijze protestanten en katholieken dichtert bij elkaar brengt.

Di 8, 19:30 u ■ Oude Molstraat 37

Lekker eten

Gezellig dineren voor een vriendenprijs. Opgave: (070) 355 73 56.

Woe 9, 17 u, € 5 ■ Maranathakerk

Geboorte protestantisme

Lezing door dr. Arne Jonges over de ontwikkeling van het protestantisme, vanaf de vroegste kerk, via de oecumenische concilies en de reformatie tot de moderne tijd.

Do 10, 20-22 u ■ Houtrustkerk

Kerstmarkt

Naast de verkoop van kerst artikelen:

een snoepkraam, restaurantje, informatie over goede doelen, loterij, bingo, optredens van koren, kinderactiviteiten.

Za 12, 10-16 u ■ Emmauskerk

Winterfair

Kerstmuziek, erwtensoep en kramen vol sfeerartikelen en boeken.

Za 12, 16-21 u ■ Bethlehemkerk (zaal Eltheto), Azaleastraat 2

Oeral Kozakkenkoor

Kerstconcert.

Zo 13, 14:30 u ■ Antonius Abtkerk

Evensongs

Avond voor beëndiging, meditatieve muziek, ontmoeting, een drankje. Org. De Zinnen.

Zo 13, 17:30-18:15 u ■ Christus Triumfatorkerk

Misa di Aurora

Dageraadsmissen ter voorbereiding op Kerst.

Woe 16 t/m 24, 6 u ■ H. Marthakerk

Thomasevangelie

Leeskring over het apocriefe evangelie

aan de hand van *Het Thomasevangelie* van Jacob Slavenburg en commentaarstukken. Gespreksleider: ds. Karl van Klaveren.

Vr 18, 10:30-12 u ■ Houtrustkerk

Orgelmuziek

Kerstconcert door Aarnoud de Groen op het Vierdagorgel.

Za 19, 15:30 u, € 5 ■ Bethlehemkerk

Kerstfeest

Programma met samenzang van kerstliedertjes; optreden van kinderkoor basisschool 'De Vliermee'; harpmuziek en gedichten; voordracht door straatpastor Klaas Koffeman; koffie en choco.

Zo 20, 15 u ■ Bosbeskapel

Volkskerstzang

M.m.v. Deo Sacrum

Zo 20, 16-17 u ■ Maria van Eik en Duinen

Festival of Lessons and Carols

Koormuziek, samenzang van kerstliedertjes, korte bijbellezingen, in de traditie van Cambridge. Leiding: Arjan de Vos.

Zo 20, 17 tot 18 u ■ Maranathakerk

COLOFON

KERK IN DEN HAAG MAANDBLAD
WWW.KERKINDENHAAG.NL WEBSITE

December 2015, jaargang 19, nr. 181

Uitgeverij van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage, de Evangelisch-Lutherse Gemeente Den Haag, de Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage-Oost en de Rooms-Katholieke Stadsstichting Vliethaghe.

Contact:

redactie@kerkindenhaag.nl

Tel. 06 30 16 48 20

Parkstraat 32, 2514 JK Den Haag

Hoofdredacteur: Jan Goossensen

Eindredacteur: Robert Reijns

Redactie: Margot C. Berends

(tekstredacteur), Rob van Essen, Hans

Hemmes, Bas Kromhout, Rienk

Lanooy, Joline van Poppel, Claartje

Vinkesteijn, Irna van der Wekke,

Marijke Witteman.

Redactionele medewerkers: Henk

Baars (Stek), Jaap van den Berg

(kerkdiensten), Jan Eijken, Paul

Schott, Margriet Quarles van Ufford

(PGG).

Overige medewerkers: Rogier Chang

(fotografie), Eric van den Berg

(website), Pieter van

Schouwenburg (vormgeving).

Druk: Opmeer Drukkerij bv.

ADVERTENTIES:

WWW.KERKINDENHAAG.NL

E-MAIL: INFO@KERKINDENHAAG.NL

TEL. KANTOORUREN: 06 123 130 53.

Los postabonnement:

€ 19,50 per kalenderjaar (10 nummers).

Opgave: info@kerkindenhaag.nl

Giften: IBAN NL35 INGB 0007 7749 10

Haagse kerken over vluchtelingenopvang

NIEUWS De Haagse Gemeenschap van Kerken (HGK) heeft in een verklaring haar standpunt gegeven over de komst van vluchtelingen naar Nederland. Ook doet zij een oproep.

'Zijn we een onzekere, angstige, vijandige samenleving geworden, waarin gastvrijheid geen rol meer speelt? Deze vraag stond centraal in de gesprekken over vluchtelingenproblematiek. In

Den Haag en omstreken staan veel vrijwilligers in de startblokken om mensen te helpen en te ondersteunen bij hun opvang. Ook worden goede initiatieven genomen om vluchtelingen te ontmoeten om met hen in gesprek te gaan. Daaruit mag worden geconcludeerd dat christenen het aandurven gastvrij te zijn. Zij werken daarbij graag samen met anderen. De HGK begrijpt de zorgen die mensen

hebben over de komst van vluchtelingen en ook waarom zij zich in felle bewoordingen verzetten tegen hun komst. De HGK verstaat dit als een roep om gehoord te worden in de eigen problemen. Mensen kampen met zorgen om werk, gezondheid, veiligheid en hebben de stellige indruk dat zij in die zorgen niet serieus genomen worden. Op allerlei fronten komt de zorg voor deze kwetsbare mensen in de

knel. Doordoor verkeren menen soms in uitzichtloze situaties. Wie komt er dan voor hen op?

Er lijkt een gebrek te zijn aan daadwerkelijke solidariteit met alle kwetsbare groepen in onze samenleving. Er zijn mensen die onbekommerd lijken door te gaan met consumeren en rijkdommen vergaren. De tegenstelling tussen arm en rijk lijkt alleen maar groter te worden. De kerken zien het als hun opdracht bruggen te slaan en mensen en groepen met elkaar te verbinden. Doet u mee?'

MOET JE LEZEN

Een handvol stilte

Onlangs verscheen van de hand van Margot C. Berends een prachtig boekje met de titel *Een handvol stilte*. Een handvol stilte wordt je aangeboden, als het ware gekoesterd in een handvol beelden. Allerlei facetten van stilte worden erin belicht en in beelden vormgegeven. De beelden zijn herkenbaar en komen dichtbij. De beelden, van indringend tot op afstand, raken je, blijven je bij. Woorden, in de vorm van haiku's, vullen de beelden aan. Niet te veel woorden, niet te weinig woorden. Precies goed. Beschroomd om de beelden te naderen. Voorzichtig, om de stilte te bewaren. Beeld en woord, met elkaar verbonden, maar op gepaste afstand. Je voelt wat je ziet! Er is ruimte voor je eigen gedachten. Dat maakt je stil. Bijzonder!

MARIJKE WITTEMAN

PRIJS: € 20,-. BESTELLEN: TEL. 06 30 16 48 20.

De Zwarte Madonna, het woongebouw bij Centraal Station, tijdens de afbraak.

Zalig Zoet

De Haagse remonstrante Vanessa van Koppen heeft een boek geschreven om je vingers bij af te likken: *Zalig zoet*, een bundel met zestig Europese recepten voor koek, gebak en brood. Een uniek smulboek. De recepten zijn gerend naar de belangrijkste christelijke feestdagen van januari tot december, en bij iedere lekkernij staan interessante weetjes over de religieuze herkomst en symboliek. Neem de oud-Perzische 'kourabiedes', kerstkoekjes waarin volgens de oude Grieken de ziel huisde van zowel overledenen als de toekomstige geborenen. En wie weet waarom je een Franse Fougasse volgens christelijk gebruik niet mag snijden, alleen breken? Lezers die een zure smaak aan (christelijke) religie overhouden, kunnen door dit boek trek krijgen in ons culturele erfgoed, dat je nu vers uit de oven kunt opdienen. Gezien de christelijke waarde van het 'samen tafelen' en het informatieve karakter van het boek, is het uitermate geschikt voor culinaire avonden in de kerk. Aan *Zalig Zoet* kleef je één naadje: het is een lust voor het oog, maar niet om op te eten. Actie: stuur uw originele kerstrecept naar redactie@kerkindenhaag.nl en win een gratis exemplaar.

ROBERT REIJNS

PRIJS: € 18,95.

VRAAG BIJ DE BOEKHANDEL: ISBN 9789079956258

Peter Nissen over zijn kerkelijke overstap

'Religie' komt van het Latijnse 'religare', verbinden. Als religie tot verbinding leidt, is dit dan bevrijdend of beklemmend? Met wie ben je eigenlijk verbonden? Peter Nissen, hoogleraar spiritualiteitsstudies in Nijmegen, geeft zijn visie. In 2013 verhuisde hij van de Rooms-Katholieke Kerk naar de Remonstrantse Broederschap. Hij schreef: 'Als ik niet meer kan geloven in wat mijn kerk mij te geloven voorhoudt, moet ik dan proberen die kerk te veranderen of kan ik dan beter zelf in kerkelijk opzicht verhuizen, hoe pijnlijk die verhuizing ook kan zijn?'

WOENSDAG 2 DECEMBER, 20 UUR,
€ 5 . REMONSTRANTSE KERK.

BIJBELS QRS

EEN KIND IN DE HANDEN VAN DE MENSEN

EEN PAAR JAAR GELEDEN WAS IK BETROKKEN bij de kerstviering van een basisschool. In de gymzaal werd met veel enthousiasme een kerstmusical opgevoerd. Mij was gevraagd om het kerstverhaal voor te lezen en de viering met een 'stichtend' woordje af te sluiten. Daarna gingen alle kinderen naar hun klaslokaal voor een kerstdiner. Dat werd nogal dringen voor de deur. En opeens voelde ik dat een van de kleuters mijn hand vastpakte. Dat ontroerde mij. Zij kende mij nauwelijks en toch stelde ze onbevange vertrouwen in me. Een moment waarop je je heftig realiseert hoe kwetsbaar kinderen zijn. Omdat je weet, dat ze niet altijd veilig zijn in de handen van de mensen.

Daarom kan ik mij zo goed voorstellen dat Jezus het vaak voor kinderen opnam in zijn toespraken: 'Laat die kinderen toch bij mij komen.' (Marcus 10:14)

En: 'Wie een van deze kleinen die op Mij vertrouwen ten val brengt, kan beter met een molensteen om zijn nek in zee worden geworpen worden.' (Marcus 9:42) Hij vereenzelvigde zich zelfs met hen: 'Wie een kind opneemt in mijn naam, neemt mij op.' (Marcus 9:37) Dat was geen mooie praat van Jezus. Want hij ging zelf zo met kwetsbare mensen om. Ongetwijfeld in het besef, dat ook hij als een kwetsbaar en weerloos menskind was geboren. Ook hij was overgeleverd in de handen van de mensen. Hét beeld van Gods solidariteit met ons.

Onlangs las ik in *Het boek der omhelzingen* van Eduardo Galeano een fragment dat me aangreep. Het ging over een jongetje in een kinderziekenhuis in Managua, in Nicaragua. Hij had geen familie meer. Toen een van de artsen op kerstavond zijn laatste ronde maakte voor hij naar huis ging om het kerstfeest te vieren, hoorde hij voetstapjes

achter zich. Het was dat jongetje. Hij pakte de hand van de dokter en fluisterde: 'Wilt u buiten zeggen dat ik hier ben....?' Is dat geen vraag die ook door talloze andere kinderen wordt gesteld: in oorlogsgebieden, in asielzoekerscentra, maar ook door eenzame kinderen uit ons eigen midden? In de hoop, dat iemand hen ziet, hen opneemt? Dat laatste deed dat kind in de kribbe toen hij groot geworden was. De liefde waarmee hij begaan was met de kwetsbaren, maakte hen tot nieuwe mensen.

Niet alleen toen. Ook nu. Want ook wij zijn kwetsbaar. Ook al menen we alles wel in de hand

te hebben. 'Geluk kun je zelf afdwingen', hoor je door zelfhulpgoeroe's verkondigen. Tja, daar geloof ik maar ten dele in. Natuurlijk moet je verstandig leven. Maar onrecht, ziekte of rampen kunnen zomaar onze weg kruisen. Soms te absurd en oneerlijk voor woorden. Je kunt je frustratie daarover in het niets uitschreeuwen. Je kunt het ook doen naar Jezus. Je hand geestelijk naar hem uitsteken. Want ik geloof zomaar dat dit Jezus dan net zo ontroert, als het mij ontroerde toen die kleuter na die kerstviering mijn hand zocht. Dan kan het toch niet anders dan dat hij mijn hand vastpakt?

JOHN BATIST

Martin Koster, predikant in de Bosbeskapel, en John Batist, emeritus pastoraal werker bij de Antonius Abt, schrijven om beurten een aflevering van deze theologische rubriek. De titel is een knipoog naar het befaamde boek *Bijbels ABC* van K.H. Miskotte.

Troubadour

TROUBADOUR MARTIJN BREEMAN ZINGT MAANDELIJKS EEN LIED, TE BELUISTEREN OP KERKINDENHAAG.NL.

Vluchteling

Ik hoop maar, dat wanneer ik vluchten moet, omdat er in mijn land een oorlog woedt, ik elders liefdevol word opgevangen. Ik hoop maar op een veilig toevluchtsoord en op een vriendelijk en troostend woord als ik, verteerd door smart, het hoofd laat hangen.

Dat mijn familie – ernstig uitgedund – een nieuw bestaan in vrede wordt gegund en dat mijn kinderen een toekomst krijgen. Dat ik de pijn vergeet die mij verdooft en dat het doodsgereutel in mijn hoofd met het verstrijken van de tijd zal zwijgen.

Ik hoop dat ik terecht kan in een land dat vredelievend is en tolerant, gezegend met begrip en medeleven. Ik hoop op kleding, onderdak en brood, en op een volk van redders in de nood, omdat de mensen nog om mensen geven.

Ik hoop, dat als ik voor mijn leven vlucht en onder vele, diepe wonden zucht, dat zij het bloeden en mijn tranen stelpen. Dat hoop ik maar wanneer ik vluchten moet, maar dat zit zeker, zonder twijfel, goed want welk mens wil een mens in nood niet helpen?

Kerststallen in het Stadsklooster

Broeder Frans Wils verzamelt en maakt kerststallen. Zijn grote en gevarieerde verzameling laat prachtig de meerkleurigheid van het christendom zien. De kerststallen worden deze maand weer tentoon gesteld. Van heinde en verre komen bezoekers op de kerststallen af.

OP 20, 21, 22, 27, 28, 29 DECEMBER; 13-16 UUR. WESTEINDE 101A. OPGAVERGROEPSBEZOEKEN: FRANSWILS@HOTMAIL.COM.

Kerk in Den Haag bij u in de bus?

Wilt u dat KDH iedere maand bij u wordt thuisbezorgd? Neem een postabonnement. 10 nummers voor € 19,50. Opgave per e-mail: info@kerkinderhaag.nl Of bel: 06 30 164 820

Straatinterviews: wat beangstigt je?

‘Niet meer bang zijn om te kort te komen’

INTERVIEWS Wat beangstigt ons het meest? KDH vroeg het drie willekeurige Hagenaars.

Azirdin: ‘WE COMMUNICEREN VAKER OVER DAN MÉT ELKAAR. ONZE BEELDVORMING OVER ELKAAR LAIKT NIET.’

Azirdin

‘We creëren een sociale nachtmerrie’

ten we in grote mate bepalen door nieuwsberichten. Eist een bebaarde terrorist een aanslag op, dan vormen alle gelijkogende moslims een potentieel gevaar. Dit vervreemdt ons van elkaar. Ik ben bang dat we een sociale nachtmerrie creëren waarin leugens en angsten gaan regeren. De God van ons allen zegt in de islam dat werkelijk vrije mensen de behoefte niet hebben om anderen angst aan te jagen. Arnoud van Doorn, vroeger voorman in de PVV, zag dat in en bekeerde zich tot de islam. Allah en zijn profeet Mohammed prediken geen geweld. Vrees niet! Het is aan ons allen om angsten te overwinnen, elke dag opnieuw, door vaker met elkaar in gesprek te gaan. In het Nederlands. Helaas leren niet alle blijvende migranten de Nederlandse taal. Ik volg taallessen bij het Multicultureel Ontmoetings Centrum.’

Swing-festival: Black Gospel

In Theater de Vaillant en de Nieuwe Kerk vindt het Black Gospel Festival plaats: een muzikaal gevarieerde avond met zang, dans, rap en gedichten, allemaal geworteld in het muziekgenre ‘gospel’, de Afrikaanse evangeliezang. Het festival wordt afgesloten met een optreden van Sharon Kips, die in 2007 de eerste editie van talentenshow X-Factor won en vooral gospel zingt.

DONDERDAG 10 EN 11 DECEMBER, 19 UUR, € 5; THEATER DE VAILLANT, HOBBERMASTRAAT 120. ZATERDAG 12 DECEMBER, 20:15 UUR, € 5; NIEUWE KERK.

Tias: ‘Mijn grootste angst is het wijdverspreide en hardnekkige geloof dat welvaartsgroei een voorwaarde is voor geluksgroei. Dit geloof zelf veroorzaakt namelijk angsten. Enerzijds maakt het ons bang om tekort te komen of voor anderen onder te doen. Anderzijds stimuleert het de vrees dat anderen de samenleving economisch zouden ontwrichten. Ik doel op de honderdduizenden vluchtelingen die velen “gelukszoekers” noemen. Het beangstigt mij dat wij niet (willen) inzien dat we zelf medeplichtig aan treurige nieuwsfeiten zijn. Leiden onze behoeften – goedkope energie en voeding, een betere baan, luxere vakantie, een nieuwe smartphone of tv – dan niet ongemerkt tot jaloezie en uitbuiting van mensen verder weg, en van de aarde? Wat zouden wijzelf doen onder oorlog en armoede?’

‘Gelukszoekers blijven net zo lief thuis’

Tias

Met een kleiner huis, een mooie fiets, ecologisch voedsel, tijd voor elkaar en een vakantie op de Veluwe, gunnen we iedereen – “onszelf” en “die ander” – veel meer geluk. Bovendien zouden die “angstaanjagende gelukszoekers” dan net zo lief thuisblijven. Niet omdat het bij ons slechter zou zijn, maar bij hen net zo goed.’

Samir: ‘Ik maak me zorgen over de invloed van technische ontwikkelingen op onze samenleving. Internet opent vele deuren: nieuws verspreidt zich snel, we weten steeds meer. Dat is positief, hoewel ik merk dat velen hun mening

‘Niet klakkeloos meningen overnemen’

Samir

enkel op het nieuws baseren. We moeten verder kijken: een eigen mening vormen en niet klakkeloos zienswijzen of ideeën van anderen overnemen. We moeten met een open hart en geest leren luisteren, naar onszelf en naar elkaar, en elkaar respecteren. Dat maakt de wereld mooier.’

ROBERT REIJNS

Korting kerstconcert Zuiderstrandtheater

De musici van het Holland Baroque Society & Vox Luminis verzorgen samen een programma met kerstmuziek uit de zeventiende en vroeg achttiende eeuw, van componisten als Buxtehude, Praetorius en tijdgenoten. Bijzonder: daar worden oude instrumenten bij gebruikt. KDH en het Zuiderstrandtheater in Den Haag geven lezers € 7 korting op een eersterangkaartje. Normaal kost een kaartje € 43. Wie bij bestelling de kortings-spreuk ‘KDH’ doorgeeft, betaalt € 36. Kaarten zijn te koop bij de VVV-kassa op het Spui, via 070-88 00 333 of via zuiderstrandtheater.nl (promocode: KDH).

ZONDAG 13 DECEMBER, 14:15 UUR. ZUIDERSTRANDTHEATER, KRANENBURGWEG 211.

Vier Kerst met de Zinzoezers

Veel jongeren en jonge werkers kijken weer uit naar een nieuwe ‘Kerstspecial’ van de Zinzoezers. Vuur, warme choco, marshmallows, muziek en verdieping naar keuze. Organisatie: StekJong en Haastu.

VRIJDAG 18 DECEMBER. INFO, TIJD EN PLAATS: STEKJONG.NL. OPGAVERGROEPSBEZOEKEN: DIJDO@STEKJONG.NL

COLUMN

BANG VOOR DE SUPER

JAREN GELEDEN SPRAK IK MENEER DE Groot. Hij vertelde me dat hij door angst verlamd was. Het was vrij onschuldig begonnen met een paniekaanval in de supermarkt. Plotseling had hij het warm gekregen, hij voelde een druk op zijn borst en dacht te zullen sterven. Hij had iemand gewaarschuwd en die had de ambulance gebeld. Op de EHBO hoorde hij dat er niets aan de hand was. Hij kon naar huis.

Toen hij een volgende keer in de supermarkt was, kreeg hij last van eenzelfde aanval. Ook nu weer verzekerde de huisarts hem dat er niets mis was met zijn hart. Hij ging daarom maar niet meer naar de supermarkt. Maar gaandeweg deden de klachten zich ook voor als hij in een kleine winkel was, soms zelfs zodra hij naar buiten ging. Meneer De Groot kwam steeds minder buiten. Zijn vrijwilligerswerk gaf hij op, hij ging niet

meer naar de kerk. Anderhalf jaar na het begin van de klachten leefde hij volstrekt geïsoleerd. Hij kwam de deur niet meer uit. De buurvrouw deed de boodschappen, maar zij was ongeveer de enige die hij zag. Hij meed het normale leven. Vermijding is het gevolg van angst en kan enorme gevolgen hebben en invaliderend werken. Angst is evolutionair gezien een oude en nuttige emotie. Het zorgt ervoor dat we snel leren wat bedreigend is en vermeden moet worden. Angst zorgt er ook voor dat we zaken waar we bang voor zijn goed opslaan in ons geheugen. Ik weet nog precies hoe de hond eruit zag die mij op vierjarige leeftijd beet en ben nog steeds bang voor dat soort honden. Media maar ook sommige politici maken al te graag gebruik van onze angst. Die zaken vallen ons direct op, zo is ons lichaam gebouwd. Angst verkoopt. Angst zet aan tot primair gedrag: vecht of vlucht.

Vermijden van zaken waar je bang voor bent is meestal onverstandig. Dat ondervond meneer De Groot ook. Veel mensen hadden hem al uitgelegd dat er niets was om bang voor te zijn. Hij had geen hartinfarct, er was niets angstwekkends in de super. Maar emotie laat zich niet zo makkelijk door de rede beheersen. Wat men ook zei, het maakte geen indruk op hem. Hij bleef liever veilig thuis. Wat uiteindelijk wel hielp was een behandeling die hem hielp stapje voor stapje naar buiten te gaan. Zijn angst opzoeken, uitdagen. Angst neemt af als je maar even wacht. Daar is dan wel moed voor nodig. Wat voor meneer de Groot geldt, geldt voor ons allemaal. Door de gebeurtenissen in Parijs zijn we nu allemaal verlamd door angst en geneigd tot primaire reacties. Vechten of vluchten. Willen we verder komen, dan moeten we niet vermijden. Het debat over de instroom van vluchtelingen

wordt beheerst door angst. Meestal wordt daar met redelijke argumenten op gereageerd. Zoals we bij meneer De Groot hebben gezien, maakt dat geen enkele indruk.

Mijn kleine nichtje was ook bang toen er een noodopvang in haar gemeente kwam. Ze overwon die angst en ging samen met een vriendin kennismaken met een meisje uit Syrië. Ze spraken geen woord door de taalbarrière, maar ze kon wel haar haar gaan vlechten. Zo ontstond contact en verminderde de angst. Het is goed om voorzichtig te zijn, maar laat angst je niet weerhouden iets goeds te doen.

MARC BLOM

MARC BLOM IS PSYCHIATER, BESTUURDER/DIRECTEUR ZORG BIJ PSYQ EN VOORZITTER VAN DE DIRECTIERAAD VAN PSYQ NEDERLAND.